

Meidenvenijn in het basisonderwijs

Met betrekking tot De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011)

Celeste Ottens
Ipabo Amsterdam

Inleiding

Voor veel leerkrachten is meidenvenijn een lastig onderwerp in het onderwijs. Dit omdat het vaak gebeurt zonder dat de volwassenen het door hebben. Meidenvenijn is iets wat voor alle leeftijden geldt en al eeuwen bestaat in onze samenleving. In het klaslokaal kan het heel vervelend zijn voor de positieve sfeer in de groep waardoor dagelijkse dingen kunnen worden verstoord. Zo ook in het begin van het schooljaar in mijn eigen klas. Ondanks de goede methode op school zijn er nog leerkrachten die zich soms geen einde raad weten met het meidenvenijn. Er lijkt soms wel geen einde aan te komen, ondanks dat je er super veel energie in steekt. Daarom heb ik ervoor gekozen om mijn onderzoek te richten op het meidenvenijn en ben ik aan de slag gegaan met zoeken in de theorie en daarna met het ontwerpen van handvatten voor leerkrachten.

Op veel scholen is de methode: De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011), een goede methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. Toch is voor het meidenvenijn alleen deze methode niet genoeg om dit onder de knie te krijgen. In deze mini-methode vindt u handvatten voor het meidenvenijn. Het sluit aan bij de methode: De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011). Elk blok dat ik heb gemaakt sluit aan bij een van de blokken van De Vreedzame School, (Leo Pauw, 2011) zo weet u wanneer u welke activiteiten met de kinderen kunt uitvoeren. De kinderen zijn hier al bekend met de methode van De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011) en je kunt hier dus gemakkelijk een overbrugging in vinden. Ik heb mijn methode gemaakt aan de hand van De Vreedzame School voor groep 5. De werkvormen kunnen worden aangepast en toegepast worden in alle groepen. U moet dan alleen even kijken of het ook aansluit bij de lessen van uw groep.

Ik zal gaan vertellen over wat meidenvenijn precies inhoudt en lessenseries, werkvormen, boeken, films etc. aanbieden voor de omgang met het meidenvenijn in de groepen vier tot en met zes.

Inhoud

Inleiding	2
Kritisch Burgerschapsonderwijs	5
Aanleiding	5
Wat is de narratieve verbeelding?	5
Hoe stimuleer je de narratieve verbeelding in het onderwijs?	6
Wat is meidenvenijn?	8
De karakters uit de methode	10
1. De koningin	10
2. De hofdames:	11
3. Wannabe:	11
4. Mikpunt meisje:	12
5. De Omstanders	12
Blok 1: Een positieve sfeer in de groep	13
Inhoud blok 1	13
Tips voor de groepsvorming	13
Werkvormen voor de groepsvorming	14
Norming	14
Forming	15
Blok 2: Het oplossen van conflicten	17
Inhoud Blok 2	17
Tips voor het oplossen van conflicten	17
Werkvormen voor het oplossen van conflicten	17
Blok 3: Verplaatsen in een ander	23
Inhoud blok 3	23
Tips voor het verplaatsen in een ander	23
Werkvorm voor het verplaatsen in een ander	23
Blok 4: Vriendschap en diversiteit in de groep	25
Inhoud blok 4	25
Tips voor vriendschap diversiteit in de groep	25
Werkvormen voor vriendschap en diversiteit in de groep	25
Benodigdheden	29
Werkblad: Mijn kwaliteiten	30
Werkblad: Roze Roddels	31
Vraagkaarten, Werkvorm: Wie zijn wij?	32

Praat het uit:	37
Roze Tips:	38
Lesbrief: Speel het na, conflicten	39
Dramakaarten	41
Lesbrief: In de schoenen van een ander	46
Bibliografie	48

Kritisch Burgerschapsonderwijs

Aanleiding

Omdat ik nu zelf student ben aan de Ipabo te Amsterdam wil ik de methode koppelen aan mijn onderzoeksvraag die past bij mijn uitstroomprofiel; Kritisch burgerschap. Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

‘Hoe kan ik meidenvenijn de middenbouw van de Werenfridus school in Wervershoof verminderen en/of verhelpen door middel van het stimuleren van de narratieve verbeelding?’

In onze huidige maatschappij wordt en is het kritisch burgerschapsonderwijs steeds belangrijker. In het stuk van Leygraaf wordt al snel duidelijk waarom dat zo is. Allereerst schrijft zij over Biesta en hoe hij drie verschillende functies onderscheidt in het onderwijs. Hij onderscheidt de drie functies: kwalificatie, socialisatie en subjectwording. Kwalificatie richt zich op het aanleren van kennis, vaardigheden en begrip. Socialisatie in het onderwijs zorgt ervoor dat de kinderen deel worden van bepaalde sociale en culturele ordes. Subjectificatie heeft te maken met hoe kinderen autonoom en onafhankelijk kunnen worden in hun denken en handelen. (Leygraaf, December 2014, p. 67)

Subjectificatie en het kritisch burgerschapsonderwijs hangt nauw samen met de narratieve verbeelding van kinderen. Om de horizon van de kinderen te verbreden moeten zij in staat zijn om met anderen op zoek te gaan naar andere mogelijkheden. Hiervoor moeten zij zich dus kunnen inleven in anderen mensen en open staan voor hun ideeën. De narratieve verbeelding kan hier een groot stuk aan bij brengen.

Voor het meidenvenijn kan naar mijn idee de narratieve verbeelding een groot aandeel zijn in de vermindering ervan. Als de kinderen leren hoe ze zich kunnen inleven in een ander dan zal het pesten misschien wel een stuk minder worden. Om daarachter te komen heb ik een aantal werkvormen ontworpen.

Ik wil mij met de werkvormen dus gaan richten op de narratieve verbeelding van de kinderen. Maar wat houdt de narratieve verbeelding dan precies in?

Wat is de narratieve verbeelding?

Martha Nussbaum schrijft in haar stuk: Not for profit (Nussbaum, Not for Profit, 2011), over wat volgens haar belangrijk is voor een goed burgerschap. Ze beschrijft drie punten waaraan mensen moeten voldoen, één daarvan gaat over de narratieve verbeelding. In dit stuk beschrijft ze precies wat narratieve verbeelding is en wat het inhoudt:

‘The third ability of the citizen, closely related to the first two, is what I would call the narrative imagination. This means the ability to think what it might be like to be in the shoes of a person different from oneself, and many different sorts of such people. To understand what the problems are that that person faces. To be an intelligent reader of that person’s story and therefore to be able to understand at least some of the emotions and wishes and desires that a person so placed might have.’ (Nussbaum, 2011, p. 1)

Als ik haar stuk lees dan beschrijft zij narratieve verbeelding als het kunnen inleven in het leven van een persoon die anders is dan jijzelf. Je kunt je inleven in alle mensen om je heen ook als zij een heel ander leven. Je bent je bewust van de problemen die die personen ervaren en je kunt deze begrijpen. Je bent een kan het verhaal achter een persoon zien en je snapt waarom die persoon bepaalde gevoelens en wensen heeft op zijn/haar plekje in de wereld.

In haar andere stuk: *Cultivating Humanity* (Nussbaum, *Cultivating Humanity, A Classical Defense Of Reform In Liberal Education*, 1997) schrijft ze over hoe de mensen wereldburgers kunnen zijn. Je hebt volgens haar niet alleen kennis nodig over de wereld. Ze schrijft:

‘We must also cultivate in ourselves a capacity for sympathetic imagination that will enable us to comprehend the motives and choices of people different from ourselves, seeing them not as forbiddingly alien and other, but as sharing many problems and possibilities with us’ (Nussbaum, 1997, p. 85)

Ze schrijft hier dus over hoe het belangrijk is om de andere mensen in de samenleving niet te zien als een verre alien wiens gebruiken en manieren je niet kent. Het is juist van belang om met deze mensen in gesprek te gaan en je problemen te delen en zo tot meer uitkomsten te komen samen. Ook hierin is het weer belangrijk dat je je kunt inleven in andere mensen en dat je dus gebruik kunt maken van je narratieve verbeelding.

In een ander stuk geschreven door Alma beschrijft ze op verschillende manieren wat de verbeelding inhoudt. Dit stuk hangt nauw samen met wat Nussbaum beschrijft over de narratieve verbeelding. Het is vooral door de verbeelding dat wij als mens in staat zijn om ons te kunnen inleven in de vreemde wereld van een ander mens. Zo schrijft Alma:

Volgens de filosoof Maxine Greene (1995) kan de verbeelding dat wat we vanzelfsprekend vinden doorbreken. Verbeelding maakt het op die manier mogelijk ons in te leven in de vreemde wereld van een ander mens. We kunnen een ander dan het ons vertrouwde perspectief innemen en de wereld van daaruit verkennen. We hoeven dit perspectief niet goed te keuren of te waarderen, maar we ontdekken het als een menselijke mogelijkheid. We leren naar dingen te kijken alsof ze anders zouden kunnen zijn. (Alma, 2008, p. 2)

De volgende stap in mijn ontwerp onderzoek is dan natuurlijk de vraag over hoe we de narratieve verbeelding dan kunnen stimuleren in het onderwijs. Daar zijn verschillende mogelijkheden voor.

Hoe stimuleer je de narratieve verbeelding in het onderwijs?

In een stuk geschreven door Alma over de verbeelding beschrijft ze op verschillende manieren wat de verbeelding inhoudt en hoe je de verbeelding bij kinderen kunt vergroten door middel van bijvoorbeeld een boek of film. Allereerst schrijft ze over hoe we cultuur kunnen gebruiken om nieuwe perspectieven te zien in onze eigen werkelijkheid.

Zo beschouwd is verbeelding een hermeneutisch proces, een uitproberen waarin gebruik wordt gemaakt van wat de cultuur ons te bieden heeft (zie Alma & Smaling, 2007). Dit proces draagt bij aan ons begrip van de werkelijkheid door het te verrijken met nieuwe perspectieven. (Alma, 2008, p. 2)

Maar hoe kunnen we dit nou toepassen in het onderwijs. Ze beschrijft dat kinderen hun verbeelding kunnen vergroten door het spelen van rollenspelletjes. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die veel oefening hebben in dergelijke rollenspelletjes, grotere sociale vermogens hebben dan kinderen die deze oefening niet hebben gehad. De kinderen die het wél hebben gehad hebben meer inzicht in innerlijke processen bij anderen. Zij hebben geleerd zich in de situatie waarin een ander zich bevindt voor te stellen en kunnen voorspellen wat diegene zijn handelingen of uitingen zullen zijn. (Alma, 2008, p. 4) In het onderwijs kan de verbeelding dus volgens haar vergroot worden door het spelen van rollenspelletjes. Ook dit zie ik veel terugkomen in de methode van De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011).

In de methode wordt gebruik gemaakt van verschillende rollen zoals een pest rol of een slachtofferrol. De kinderen spelen dan bepaalde situaties na en leren hoe het is voor de ander in die situatie.

Niet alleen door middel van rollenspelletjes kunnen de kinderen hun verbeelding vergroten maar Alma beschrijft ook hoe dit kan door middel van een boek, film of door het bekijken van beeldende kunst. Ook hierdoor kunnen kinderen hun verbeelding vanaf jonge leeftijd gebruiken om situaties vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Ze schrijft hierover:

De verbeelding helpt ons onze werkelijkheid te onderzoeken op manieren die ons leven van alledag niet te veel verstoren. We doen dit bijvoorbeeld door een boek te lezen, naar de film te gaan, of beeldende kunst te bekijken. (Alma, 2008, p. 2)

Een voorbeeld dat ze beschrijft is als je bijvoorbeeld aandachtig een boek leest dan kun je je dankzij je verbeelding inleven in de personages. Je zal de tekst interpreteren vanuit je eigen betekenishorizon, bestaande uit herinneringen aan eigen ervaringen en kennis, inzicht en overtuigingen ontleend aan culturele en levensbeschouwelijke kaders (Alma, 2008, p. 2).

Door het lezen van boeken kun je dus ook in het onderwijs de verbeelding van de kinderen vergroten. In het onderwijs zou je hier veel verschillende werkvormen mee kunnen uitvoeren zoals bijvoorbeeld de klas hetzelfde boek laten lezen en dan het hoofdpersoon laten tekenen. Zo zien de kinderen dat iedereen een heel ander beeld in zijn of haar hoofd had. Je kunt boeken zoeken met situaties waarmee de kinderen nooit in aanmerking komen en hierover met ze in gesprek gaan. Ook zo moeten ze zich weer inleven in andere mensen.

Tot slot wordt er in het stuk van Alma ook nog beschreven hoe de kinderen door het kijken naar films de verbeelding kunnen vergroten.

Harris (2000) stelt dat kinderen hun verbeelding vanaf jonge leeftijd gebruiken om zich in het perspectief van anderen te verplaatsen, dat hun vermogen om ook emotioneel betrokken te raken bij 'make-believe' situaties hun sociale binding versterkt, en dat ze strategieën leren om hun emotionele betrokkenheid te reguleren, bijvoorbeeld wanneer ze naar een film kijken. De verbeelding die zich zo ontwikkelt, stelt de persoon in staat zijn of haar reacties op de omgeving te testen, zonder dat deze onmiddellijke consequenties hebben in de feitelijke situatie. (Alma, 2008, p. 4)

Ik denk dat ook zeker in de huidige maatschappij de kinderen veel films bekijken maar ook korte filmpjes op bijvoorbeeld YouTube. Dit doen de kinderen vanaf steeds een jongere leeftijd en komen zo ook in aanraking met verschillende perspectieven. De kinderen die nu leven weten vaak al veel meer dan dat ik wist toen ik zelf tien jaar oud was. Ik denk dat het kijken van films en YouTube filmpjes heel goed bij de beleveniswereld aansluit van de huidige generatie kinderen en dat je hier in het onderwijs zeker iets mee kunt om de verbeelding van de kinderen te stimuleren.

Ter conclusie zijn er dus vier hoofdzaken waarmee je de verbeelding van de kinderen kunst vergroten; rollenspelen, films, boeken en beeldende kunst. Ik denk dat je deze vier heel goed kunt toepassen in het onderwijs en dat dit ook wel van belang is om de kinderen meer te laten denken vanuit meerdere perspectieven. Zeker met het oog op meidenvrijheid kunnen de kinderen door middel van de verbeelding heel veel leren van jezelf eens in een ander verplaatsen.

Wat is meidenvenijn?

De term meidenvenijn heeft Anke Visser in 2014 bedacht om het subtiel kwetsen door meisjes van andere meisjes te omschrijven. Het bestaat al eeuwen in de vorm van live-contact, maar omdat steeds meer meisjes een smartphone hebben, kunnen ze ook venijnig zijn op afstand. In het boek heeft ze in een tabel weergegeven wat de vormen van meidenvenijn kunnen zijn (Visser, p. 12):

Live	Op sociale media
Samenklitten, clubjes vormen	WhatsAppgroepjes maken
Buitensluiten	Uit de WhatsAppgroep gooien
Negeren	Niet reageren op sociale media
Aantrekken-afstoten	Instagram, appjes, tweets
Manipuleren	
Zuchten	
Fluisteren	
Rollen met ogen	
Doodloeren	
Samenspannen	
Valse opmerkingen maken	Gemene appjes, posts
Geheimen doorvertellen	Nare foto's, filmpjes posten
Roddelen	

Visser beschrijft verder een aantal kenmerken waaraan je meidenvenijn kunt herkennen in het onderwijs. Allereerst beschrijft ze dat 'verborgen' een belangrijk kenmerk is van meidenvenijn, ze noemt het ook wel 'subtiel'. Meidenvenijn bestaat uit verborgen valse acties, waarmee meisjes andere meisjes onderuithalen. Het wordt ingezet door meisjes van alle leeftijden en met allerlei (etnische) achtergronden. Meidenvenijn is het middel voor meisjes-meisjes om de onderlinge rangorde te bepalen en te bewaken. Het is tegelijkertijd een machtsmiddel en een sociaal experiment in populariteit. Écht meidenvenijn is subtiel en blijft daarom vaak onder de radar van volwassenen. Dat maakt aanpakken een stuk lastiger.

Ten tweede zegt ze dat een belangrijk kenmerk is dat meidenvenijn relationeel gericht is. Venijnige meisjes gebruiken graag de relatie met andere meisjes om te kwetsen, ze manipuleren. Bij vriendschappen hebben veel meisjes één allerbeste vriendin, ruzies gaan vaak over het kwijtraken van die nummer 1-positie aan concurrenten.

Ten derde beschrijft ze dat de gerichtheid van meisjes op anderen hen afhankelijk maakt. Zelfbeeld en zelfvertrouwen worden gevoed door de goedkeuring van anderen. Door deze afhankelijkheid zijn meisjes kwetsbaar voor meidenvenijn. Venijnige meisjes geven andere meisjes het gevoel dat 'ze niet goed genoeg zijn'.

In het meidenvenijn is er ook sprake van een duidelijke hiërarchie. Visser beschrijft de verschillende rollen in haar boek (Visser, November, 2018). Niet alleen tussen de meiden maar ook op school in je groep is er sprake van hiërarchie, een groep bestaat uit leiders en volgers. Hierbij heeft de groepsvorming veel invloed aan het begin van het schooljaar. De eerste zes weken zijn hiervoor cruciaal voor het creëren van een fijne sfeer in de groep.

Volgens het boek zijn er vijf fases die de groep doormaakt:

1. **Forming.** De groepsleden oriënteren zich op elkaar en de omgeving
2. **Norming.** De regels in de groep worden vastgesteld.
3. **Storming.** De rangorde vinnen de groep wordt bepaald
4. **Performing.** De groep gaat aan de slag.
5. **Adjourning.** De groepsleden nemen afscheid van elkaar.

Tijdens de eerste weken is het van belang om meteen de Norming fase naar voren te halen en groepsregels op te stellen in samenspraak met de kinderen. In de Forming fase kan de leerkracht allerlei kennismakingsspelen en werkvormen doen waarbij de kinderen steeds in verschillende combinaties samenwerken. Hoe sterker de leerkracht aan de slag gaat met Forming en Norming hoe minder hevig de storming zal zijn.

De karakters uit de methode

De Vreedzame Schoolmethode (Leo Pauw, 2011) maakt gebruik van de welbekende petten. De petten hebben allemaal een andere kleur en staan allemaal ergens anders voor. Zo is er de blauwe pet. De blauwe pet staat voor iemand die over zich heen laat lopen en niet veel zelfvertrouwen heeft. De gele pet staat voor iemand die op zoek is naar een oplossing, deze persoon blijft rustig en probeert goed te communiceren. Dan als laatste is er nog de rode pet, deze persoon is boos en zorgt voor conflicten.

Zoals al eerder genoemd is er bij het meidenvenijn ook sprake van een duidelijke rolverdeling of hiërarchie. Om dit duidelijk te maken voor de kinderen heb ik deze rolverdeling aangeduid met duidelijke karakters met een duidelijke omschrijving. Deze karakters worden in de theorie van Visser ook duidelijk uitgelegd in haar boek: Meidenvenijn in het basisonderwijs (Visser, p. 23)

Voor het meidenvenijn heb ik er toch voor gekozen om eigen karakters te maken en af te wijken van de drie petten van De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011). Wel kunnen de petten altijd gebruikt worden tijdens de werkvormen om het gedrag van de meiden te illustreren. In veel situaties komen deze natuurlijk prima van pas omdat de kinderen dit ook al gewend zijn. Toch zijn de nieuwe karakters ook van belang omdat meidenvenijn toch een heel ander soort pesten is. Met het gebruik van de karakters hebben de meiden een beter beeld van wat ze echt aanrichten in de groep en wat voor rol zij hierin hebben.

1. De koningin

Is de koningin van de klas, ze heeft veel zelfvertrouwen. Ze valt op in de groep en andere kinderen willen graag met haar om gaan. Ze is nooit alleen. Koninginnen komen in verschillende soorten en maten:

Het mooiste meisje van de klas, zij is met haar uiterlijk een magneet voor aandacht. Andere meisjes doen alles om mee te pikken van haar populariteit.

De drama queen, zij is de hoofdrol van elke schooldag. Ze maakt alle gebeurtenissen megagroot waarbij het altijd om haar draait.

Bazige bij, zij bepaalt wat er wanneer gedaan wordt en hoe lang. Haar mening is de waarheid en iedereen met een andere mening heeft een probleem.

De poppenspeelster, ze zet iedereen tegen elkaar op en speelt tegen elkaar uit. Ze heeft de touwtjes stevig in handen. Ze geeft iedereen het gevoel alsof zij voor haar de belangrijkste is.

ze

2. De hofdames:

Vormen samen met de koningin de kernkliek, andere meisjes zwermen er omheen. Ook de hofdames komen in verschillende soorten en maten:

De Side Kick: is een type hofdame, ze volgt de koningin trouw. Ze geeft haar complimentjes en lacht om al haar grapjes. Samen vormen ze een ondoordringbaar blok. Ze is niks zonder de koningin en probeert zo dicht mogelijk bij haar te blijven.

De bankier: Ze verzamelt en beheert gevoelige informatie over andere kinderen. Ze lekt deze informatie zodat ze er zelf beter van kan worden.

Vormen de meelopers. Zij hofdames aan het werk zodat ze het gevoel hebben horen. Ze zijn kwetsbaar worden laten vallen door de

3. Wannabe:

worden door de koningin en gezet. Ze doen alles voor ze dat ze erbij kunnen blijven want ze kunnen elk moment koningin en haar hofdames.

4. Mikpunt meisje:

Het meisje dat door de kliek wordt afgezet. Het meisje hoeft niet persé een klassiek buitenbeentje te zijn. Het kan juist een meisje zijn die bedreigend is voor de koningin: ze heeft juist veel zelfvertrouwen, is heel creatief of is heel origineel.

Het mikpunt
meisje

5. De Omstanders

De stille getuigen. Ze zien wat er in de gebeurt maar durven niet in te grijpen ze bang zijn anders zelf het mikpunt te Ze kunnen ook neigen naar een Wannabe.

klas
omdat
worden.

Blok 1: Een positieve sfeer in de groep

(We horen bij elkaar, blok 1 DVS)

Inhoud blok 1

Blok 1 van de Vreedzame School (Leo Pauw, 2011) focust zich vooral op de vorming van een positieve groepsvorming. Net als Visser noemt in haar boek zijn de eerste zes weken van een schooljaar cruciaal. Ook voor het meidenvenijn is dit het geval. Het is erg belangrijk dat de kinderen weten waar de grenzen liggen en wat de afspraken zijn in een groep. In de eerste les van DVS blok 1 maken de leerlingen afspraken over omgaan met elkaar. In les 2 stelt de leerkracht regels op voor de rest van het schooljaar, hierin is het belangrijk dat de leerkracht een duidelijk onderscheidt maakt tussen *regels* en *afspraken*. Aan het einde van blok 1 maken de leerlingen de laatste omgangsregels voor in de groep, en zetten ze hun 'handtekening' onder de poster.

In dit blok ga je ook met de klas aan de slag over wie we allemaal in de groep hebben en in DVS staan verschillende werkvormen om elkaar te leren kennen. Tot slot richt de methode zich op het samenwerken in de klas, je moet met iedereen kunnen samenwerken. Hoe pak je het aan als dit niet lukt?

Voor het meidenvenijn zijn de lessen uit De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011) op zich dus heel belangrijk maar voor dit blok heb ik zelf ook nog extra handvatten ontworpen.

Tips voor de groepsvorming

De groepsvorming bestaat zoals eerder genoemd uit 5 fases:

Norming-Forming-storming-Performing-Adjourning. In een klas waar meidenvenijn speelt, is er vooral veel 'storming'. Dan is er weinig ruimte voor Performing. De meiden zijn veel te druk met het sociale proces. Het kan nuttig zijn om opnieuw veel aandacht te besteden aan de Forming en de Norming met de meisjes apart of met de hele klas.

Voor de groepsvorming zijn de fases Norming en Forming cruciaal. Het is belangrijk dat jij als leerkracht duidelijke regels met de kinderen opstelt en hierin consequent bent.

Per fase zijn er een aantal tips met betrekking tot meidenvenijn die je kunt uitvoeren als leerkracht in je eigen groep. Dit is cruciaal voor de eerste zes weken van het nieuwe schooljaar.

♥ Norming:

- Aparte regels opstellen voor het meidenvenijn. Werkvorm: Prettig geregeld

♥ Forming:

- Kennismakingsspellen. Werkvorm: mijn kwaliteiten
- Sociogram over vriendschap.
- Kinderen die elkaar niet aardig vinden dicht bij elkaar in de klas zetten vermindert meidenvenijn.
- Geven van complimenten: werkvorm Geheime maatjes.

Werkvormen voor de groepsvorming

Norming

De Vreedzame school begint les 1 met het beter leren kennen van elkaar en het opstellen van afspraken over omgaan met elkaar. Voor het opstellen van de regels kun je ook met de kinderen Roze Regels opstellen voor het meidenvenijn. Dit zijn aparte regels die los staan van de regels die passen bij DVS. Hiervoor heb ik een werkvorm ontworpen die aansluit bij les 1,2 en 10 van blok 1 van DVS.

Werkvorm: Prettig geregeld.

De kinderen hebben in de groep *regels* en *afspraken* gemaakt met elkaar. Voor het meidenvenijn kun je naast de werkvormen van DVS, de werkvorm: prettig geregeld inzetten om ook voor het meidenvenijn meteen duidelijke *afspraken* te maken.

Werkvorm: Prettig geregeld

In geval van meidenvenijn in je groep kun je met de meiden eigen regels opstellen.

- ♥ Ga in gesprek met de meiden in de klas. Wat vinden jullie vervelend van andere meiden? Wat zou je anders willen zien in de klas? Gebeurt er wel eens iets in de groep wat je niet zo leuk vindt? Hoe zou het voor andere kinderen in de groep zijn als je iets vervelends doet zoals roddelen? Hoe zou het voor andere kinderen zijn om buitengesloten te worden?
- ♥ Bespreek met de meiden over hoe dit anders zou kunnen. Welke afspraken kunnen we maken om dit te voorkomen?
- ♥ Leg uit dat jullie náást de klassenregels ook Roze regels gaan maken. Om ervoor te zorgen dat het goed blijft gaan onder de meiden in de klas.
- ♥ Laat alle meiden een regel opschrijven die zij belangrijk vinden en waaraan ze zich ook willen houden.
- ♥ Verzamel alle blaadjes en stel de top 3 van de roze regels samen.
- ♥ Schrijf deze regels op een vel van posterformaat.
- ♥ Laat de meisjes hun namen er omheen zetten.
- ♥ Hang deze Rozeregels naast de klassenafspraken die je hebt gemaakt met de kinderen met DVS.
- ♥ Als er een conflict tussen de meisjes zijn, wijs je ze op de afspraken die met elkaar gemaakt zijn.
- ♥ Let op! Er kunnen mogelijk nieuwe roze regels bij moeten komen naarmate het schooljaar vordert.

Roze regels

- ♥ Wij vertellen alleen leuke dingen over andere meisjes tegen elkaar.
- ♥ Wij maken plezier, maar lachen elkaar nooit uit.
- ♥ Wij fluisteren niet met elkaar als er andere meisjes bij zijn.

Afspraak is afspraak.

En anders vertel je het de leerkracht!

Kritisch burgerschapsonderwijs?

De kinderen kunnen regels bedenken voor in de groep. Ze denken na over hun klasgenootjes en hoe zij zich voelen als er iets naars gebeurt. Vervolgens denken de kinderen na over hoe het anders beter kan. Op deze manier kunnen ze hun narratieve verbeelding gebruiken om na te denken wat voor effect hun acties hebben op andere kinderen in de groep.

Forming

Zoals al eerder besproken genoemd leren de kinderen elkaar kennen in blok 1 van DVS. Om de kinderen elkaar beter te leren kennen maar ook om hunzelf beter te leren kennen kun je de werkvorm: Mijn kwaliteiten inzetten. Deze werkvorm geeft de kinderen zelfvertrouwen maar laat ze ook inzien waardoor ze soms iets doen wat niet zo leuk kan zijn.

Tijdens deze fase van de groepsvorming kun je ook een sociogram afnemen in de groep. En tot slot kun je tijdens deze fase de werkvorm: Geheime maatjes inzetten. Hierdoor werken de kinderen samen met verschillende kinderen uit de groep.

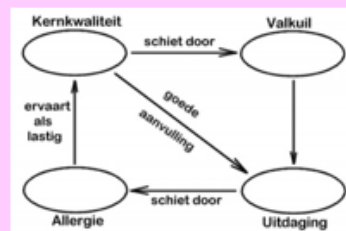
Werkvorm: Mijn kwaliteiten

De kinderen leren in DVS les 2 elkaar beter kennen. Voor het meidenvenijn kan het heel fijn zijn om de koningin te kunnen wijzen op haar kwaliteiten en valkuilen. Na deze werkvorm is het heel makkelijk om met kinderen in gesprek te gaan over hoe ze zich gedragen tegenover anderen.

Werkvorm: Mijn kwaliteiten

De kinderen denken na over hun eigen kwaliteiten, valkuilen, uitdagingen en allergieën. Om daarachter te komen laat je ze het kernkwadrantenmodel van Ofman invullen.

- ♥ Laat de kinderen een voorbeeld zien van het kernkwadrantenmodel. Vul deze voor jezelf als leerkracht in met de kinderen. Teken deze op het bord.
- ♥ Geef de kinderen het werkblad: Mijn kwaliteiten. Laat ze deze individueel invullen.
- ♥ Als iedereen het werkblad: Mijn kwaliteiten heeft ingevuld, verdeel de kinderen in tweetallen en laat ze hun werkblad met elkaar vergelijken en bespreken.
- ♥ Geef kinderen de beurt, laat ze vertellen wat ze nu weten over hun maatje. Wat is het verschil met jezelf?
- ♥ Praat er klassikaal nog over met de kinderen. Hoe kun je je kwaliteit op een goede manier gebruiken? Hoe kun je ervoor zorgen dat je niet in je valkuil trapt? Zie je dat iedereen verschillende kwaliteiten en verschillende valkuilen heeft? Hierdoor kunnen conflicten ontstaan.
- ♥ Tot slot kun je verschillende situaties voorleggen voor de kinderen. Laat ze nadenken hoe iemand zou kunnen reageren met bepaalde eigenschappen. Vul samen met de kinderen nogmaals het schema in. Neem als voorbeeld: Zelfvertrouwen. De koningin heeft vaak veel zelfvertrouwen, wat is haar valkuil? Hoe kan zij misbruik maken van haar kwaliteit? Gebeurt dat wel eens in de klas?
- ♥ De kinderen zien in dat je dus ook misbruik kunt maken van je kwaliteit, je kwaliteit is dus niet altijd je beste eigenschap. Het is hoe je er zelf mee om gaat. Vertel tot slot dat iedereen verschillend is en hierdoor ook verschillend om gaat met verschillende situaties.

Hoe nu verder?

- ♥ Als er een keer een conflict ontstaat onder de meiden kun je terugpakken naar dit schema. Waar is het fout gegaan?
- ♥ Klassikaal kun je het schema ook nog een keer terugpakken als er een conflict ontstaat. Wie kan aanwijzen waar de fout zat? Werd er misbruik gemaakt van de kwaliteit? Was het een valkuil? Was het een uitdaging of een allergie?
- ♥ Bespreek steeds naderhand waaraan moet worden gewerkt.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

Deze opdracht laat de kinderen zich inleven in hun maatje. Ze leren diegene beter kennen door erachter te komen wat de kwaliteiten zijn van die persoon. Ze ontdekken wat dan de valkuilen kunnen zijn die erbij komen kijken.

Ze maken gebruik van hun narratieve verbeelding door zich in te leven in anderen in de groep. Welke eigenschappen van deze persoon heeft tot een conflict geleid?

Ook kun je dit koppelen aan multiperspectiviteit. De kinderen zien in dat iedereen verschillend is en hierdoor anders reageert dan jijzelf zou doen.

Sociogram

Daarnaast kun je voor deze fase van de groepsvorming ook een sociogram afnemen in de groep. Vraag de kinderen naast wie ze graag zouden willen zitten, naast wie ze niet willen zitten, met wie ze graag samenwerken en met wie ze niet graag samenwerken. Maak hier een overzicht van. Zo krijg je een goed overzicht over welke kinderen populair zijn in de groep en welke kinderen buiten de groep vallen. Volgens Visser (Visser, November, 2018) is het van belang om tijdens de vorming juist de kinderen die elkaar niet aardig vinden dicht bij elkaar in de klas te zetten. Dat vermindert meidenvenijn en vergroot de kans op vriendschap.

Werkvorm: Geheime maatjes

Deze werkvorm is een echte sfeerversterker voor in de klas. De kinderen leren elkaar positieve aandacht geven. Ze moeten hierbij gerichte complimenten geven aan iemand. In les 5 van DVS leren kinderen over het geven van opstekers. Deze werkvorm kun je da

Werkvorm: Geheime maatjes

Als geheim maatje geven de kinderen elkaar positieve aandacht. Je kunt als leerkracht zelf kinderen uitkiezen of beurtstokjes gebruiken.

- ♥ Elke dag is één kind het geheime maatje van de dag.
- ♥ Het geheime maatje trekt de naam van een klasgenoot.
- ♥ Het geheime maatje dat de naam van een klasgenootje getrokken heeft, gaat dit kind vandaag extra positieve aandacht geven.
- ♥ Aan het einde van de dag probeert iedere leerling te raden wie die dag het geheime maatje was.

Vraag na:

- ♥ Hoe gaf het geheime maatje aandacht?
- ♥ Hoe was het om zelf het geheime maatje te zijn en de ander die aandacht te geven?
- ♥ Was het fijn om positieve aandacht te krijgen?

Tips

- ♥ Als er sprake is van meidenvenijn maak dan zelf tweetallen.
- ♥ Je kunt bijvoorbeeld het mikpunt-meisje in het middelpunt zetten door haar positieve aandacht te geven.
- ♥ Laat kinderen die normaal niet veel met elkaar opschieten tweetallen worden.
- ♥ Geef meerdere kinderen op één dag een geheim maatje om het effect te vergroten.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

De kinderen leren om positieve eigenschappen te zoeken bij kinderen die ze misschien niet super goed kennen. Nussbaum schrijft hier ook over in haar stuk: Cultivating Humanity (Nussbaum, 1997). Het is van belang om je medemens niet te zien als iemand die je totaal niet kent maar om deze te zien als iemand waar je iets van kunt leren. De kinderen zijn daar mee bezig met deze opdracht. Ze leren iemands goede kant beter kennen en zien misschien wel in dat deze persoon leuker is dan dat ze in eerste instantie dachten.

Blok 2: Het oplossen van conflicten

(We lossen conflicten zelf op, blok 2 DVS)

Inhoud Blok 2

Blok 2 van De Vreedzame School (Leo Pauw, 2011) gaat over het zelfstandig oplossen van conflicten. De kinderen leren hoe ze dit op een 'vreedzame' en constructieve manier kunnen doen. De kinderen leren over het verschil tussen een conflict en tussen een ruzie en ze leren zoeken naar een win-win situatie waarin beide partijen zich kunnen vinden.

Omtrent meidenvenijn ontstaan er vaak andere conflicten dan de 'gewone' ruzies in de klas. De meisjes pesten elkaar op een andere manier dan dat dit gebeurt tussen meisjes en jongens. De leerlingen worden in blok 2 van DVS ook weer gewezen op de drie petten van de methode. Daarom gaan we tijdens blok 2 ook de karakters bij het meidenvenijn introduceren. Je kunt er zelf voor kiezen als leerkracht om de jongens hier ook deel van te laten zijn of misschien is er de luxe dat je dit alleen met de meisjes uit de groep kunt uitvoeren.

Conflicten ontstaan in de storming fase van de groepsvorming. Soms is er meteen al aan het begin van het schooljaar sprake van storming. Dus ook voor deze fase in het schooljaar is het erg belangrijk om goede werkvormen te hebben die je met de kinderen kunt uitvoeren. Tijdens deze fase kunnen er conflicten ontstaan onder de meisjes. De koningin en de hofdames nemen de leiding en pesten het mikpunt-meisje. Hoe kun je dit als leerkracht tegengaan?

Tips voor het oplossen van conflicten

Allereerst kun je als leerkracht altijd teruggrijpen op de methode van DVS. De kinderen leren in blok 2 heel veel over conflicten en hoe je dit zelfstandig moet oplossen. Toch kun je omtrent het meidenvenijn nog meer doen dan alleen de lessen van DVS.

Tips

- ♥ Welke conflicten komen ervoor in onze groep? Werkvorm: Roze Roddels
- ♥ Introductie van de karakters die bij meidenvenijn horen. Werkvorm: Wie zijn wij?
- ♥ Wat doe ik als er een grote ruzie is ontstaan en uitpraten lukt niet? Werkvorm: Herstelrecht
- ♥ Hoe los ik conflicten op? Werkvorm: Praat het uit! Werkvorm: Speel het na!

Werkvormen voor het oplossen van conflicten

In les 1 van DVS praat je met de kinderen over conflicten. Je bespreekt met de kinderen wat conflicten zijn en welke er wel eens voorkomen in de groep. Dit gaat natuurlijk over het algemene beeld van de groep en niet persé over het meidenvenijn.

Werkvorm: Roze Roddels

Om ook het meidenvenijn aan te pakken kun je de werkvorm: Roze Roddels doen met de kinderen.

Werkvorm: Roze Roddels

Bij het meidenvenijn komen roddelen en geheimen bewaren voor elkaar het meeste voor. Dit is de manier waarop andere meisjes worden buitengesloten en gepest. In dit geval is deze werkvorm heel goed om de meisjes te laten zien wat roddelen met iemand doet.

- ♥ Zet de kinderen in een kring neer. Bespreek met de kinderen wat roddelen is.
- ♥ Vraag 1: *Doe je ogen dicht en steek je hand op als er wel eens over je geroddeld is. Doe je ogen open en kijk om je heen. Wat zie je?*
- ♥ Vraag 2: *Doe je ogen dicht en steek je hand op als je wel eens over iemand geroddeld hebt. Doe je ogen open en kijk om je heen. Wat zie je?*
- ♥ Bespreek met de kinderen wat roddelen met iemand doet. Hoe voelt het denk je als er over je geroddeld wordt?
- ♥ Geef de kinderen het werkblad: Roze Roddels. Geef ze even de tijd om deze in te vullen.
- ♥ Hang in de tussentijd drie lege A3-vellen op. Op de eerste schrijf je: Roddelen+, de tweede Roddelen- en de laatste voornemens meisjes.
- ♥ De kinderen leveren de briefjes in, de leerkracht leest ze voor en schrijft het op de poster. **Als het niet uit de groep komt voeg het volgende toe:** Roddelen geeft de roddelaarster macht over anderen en een roddel gaat altijd ten koste van iemand anders. Roddelen kan alleen blijven bestaan als er steeds iemand is die de roddel verzint of doorvertelt. Als meisjes durven zeggen dat ze er niet aan meedoen, stopt het!
- ♥ Tot slot schrijven de meisjes op een post-it wat ze nu gaan doen als er weer geroddeld wordt. Dit plakken ze op het laatste A3-vel. Je kunt als leerkracht nog op deze afspraken wijzen.

Hoe nu verder?

- ♥ Hang het laatste A3 vel met de afspraken naast de Roze regels.
- ♥ Als er weer sprake is van vervelend gedrag dan kun je de kinderen wijzen op de afspraken die jullie hebben gemaakt.
- ♥ Als het nog steeds doorgaat, ga dan weer in gesprek met de kinderen over hoe het voor de ander is als iemand over jou roddelt.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

De kinderen moeten tijdens deze werkvorm verder denken dan alleen hun eigen horizon. Dit beschrijft Leygraaf in haar stuk: Welke Burger (Leygraaf, December 2014). In deze werkvorm komt de subjectificatie van het kritisch burgerschapsonderwijs goed terug. De kinderen moeten nadenken over hun acties en wat dit doet met anderen. Ze staan open voor de ideeën van anderen en leren zo weer van elkaar. Daardoor komen ze samen tot afspraken voor de volgende keer als er geroddeld wordt in de groep.

Werkvorm: Wie zijn wij?

Onder het meidenvenijn zijn er zoals eerder uitgelegd verschillende karakters. Deze karakters hebben allemaal een eigen rol in het meidenvenijn in de klas. In blok 2 van DVS worden ook de petten nog een keer herhaald, nu dus ook een goed moment om de karakters van het meidenvenijn erbij te pakken. Je kunt ervoor kiezen om in één keer alle karakters te introduceren maar je kunt het ook verspreiden over blok 2 van DVS. Per karakter is er een praatkaart te vinden in de methode. Deze kaarten laten de kinderen over zichzelf nadenken. Hoe gedraag ik mij tegenover anderen?

De vragenkaarten zijn te vinden aan het einde van de methode onder het kopje: Benodigheden

Werkvorm: Wie zijn wij?

Om de kinderen een goed beeld te geven van het meidenvenijn kan het heel handig zijn om de karakters te gebruiken. Voor alle karakters zijn er vragenkaarten. Deze vragenkaarten zorgen ervoor dat de kinderen over zichzelf gaan nadenken en over hun gedrag. Onder aan de kaarten staan Rozetips. Deze tips kunnen de kinderen gebruiken om hun gedrag tegenover anderen aan te passen. Hoe kun je dit introduceren in de groep?

- ♥ Zet op het bord één van de karakters. Begin met de koningin – hofdames – Wannabe – omstanders en tot slot het mikpunt-meisje.
- ♥ Laat de vragenkaarten zien. Lees samen de omschrijving van het karakter. Bespreek met de kinderen: Wie herkent zichzelf hierin? Hoe kan je hierin veranderen? Wat is het effect van jouw acties op anderen?
- ♥ Je kunt ervoor kiezen om in één keer alle karakters te introduceren maar je kunt er ook voor kiezen om dit over de weken te verdelen.

Hoe kan ik de kaarten op het bord krijgen?

- ♥ Via de Google Drive is er een document te vinden met alle werkvormen en alle benodigheden voor de lessen. Deze kunt u op het bord laten zien en bespreken met de kinderen.

Tips:

- ♥ Print de vragenkaarten uit en lamineer deze. Dit kun je ook gebruiken als praatkaarten als de kinderen ergens ruzie over hebben.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

De kinderen kijken bij deze werkvorm kritisch naar zichzelf en denken na over hoe hun acties effect hebben op anderen. Bij deze werkvorm maken de kinderen dus weer gebruik van hun narratieve verbeelding. Alma schrijft hierover in zijn stuk: Virtuele Wereld (Alma, 2008). De narratieve verbeelding is volgens hem de kunst om ons te kunnen inleven in de vreemde wereld van een ander mens. Tijdens deze werkvorm zien de kinderen hoe het voor de andere karakters kan zijn.

Werkvorm: Herstelrecht

Als er dan toch een conflict ontstaat waarbij het de kinderen niet helemaal lukt om het zelf uit te praten dan kunnen de kinderen het proberen op te lossen via deze werkvorm. Bij deze werkvorm gaat het vooral om laten zien hoe je het de volgende keer anders kan doen en hoe je het goed kan maken met diegene.

Werkvorm: Herstelrecht

Bij deze werkvorm gaat het niet om alleen sorry zéggén, maar sorry dóén. Hoe kan de koningin het mikpunt laten zien dat zij haar gedrag verbetert?

- ♥ De leerkracht organiseert een gesprek tussen de meisjes. Waarbij het mikpunt-meisje alle ruimte krijgt om haar verhaal te doen.
- ♥ De leerkracht stelt de vragen aan het mikpunt om de koningin te confronteren met het effect van haar daden en haar uit te nodigen om de schade die zij heeft veroorzaakt te herstellen.
- ♥ Aan het einde van het gesprek worden er vanaf beide kanten afspraken gemaakt.
- ♥ Vraag na een aantal dagen of beide meiden zich aan de afspraken hebben gehouden en hoe dit is bevallen.

Mikpunt	Queen
Wat is er gebeurd?	
Hoe voelde je je toen?	
Wat merk je er nog van?	
Wat is het meest nare voor je?	
Wat moet zij doen om het goed te maken?	
	Heb je gehoord wat de gevolgen zijn van wat je gedaan hebt?
	Hoe denk je nu over wat je gedaan hebt?
	Wat ga je doen om het goed te maken?
Is dit voor jou voldoende?	
Afspraken:	Afspraken:

Kritisch burgerschapsonderwijs?

De kinderen leren heel goed luisteren naar elkaar met deze werkvorm. Ze zien wat hetgeen wat zij hebben gedaan doet met een ander. Dat actief luisteren naar anderen is ook een deel van kritisch burgerschapsonderwijs. Het is volgens Leygraaf in haar stuk: Welke burger? (Leygraaf, December 2014) deel van de subjectificatie. Kinderen leren naar anderen te luisteren en vooral naar minder gehoorde stemmen. In dit geval de stem van het mikpunt-meisje.

Werkvorm: Praat het uit!

De Vreedzame School focust in blok 2 op het zelf oplossen van conflicten. Hierbij heeft DVS een praat het uit kaart gemaakt voor de kinderen. De kinderen hebben in blok 2 geleerd over het oplossen van een conflict door middel van een win-winsituatie. Dit houdt in dat beide partijen tevreden zijn met de uitkomst. Ik heb een soort gelijke praat het uit kaart gemaakt met betrekking tot het meidenvenijn die de kinderen kunnen gebruiken als ze een conflict moeten uitpraten.

Werkvorm: Praat het uit!

De kinderen krijgen hier de kans om zelf het conflict uit te praten.

Afdrukken: Praat het uit kaart, Rozetips kaart

- ♥ Op de praat het uit kaart kunnen de kinderen de stappen vinden die ze moeten volgen om het conflict op te lossen.
- ♥ Op de Rozetips kaart staan tips voor gedrag bij meidenvenijn. De kinderen kijken samen waar het fout is gegaan.
- ♥ De kinderen zoeken samen een oplossing en maken afspraken voor de volgende keer.

Tips:

- ♥ Laat de kinderen de afspraken naderhand ook aan jou vertellen zodat jij kan nagaan of de kinderen zich eraan houden.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

Ook het oplossen van conflicten is een deel van kritisch burgerschapsonderwijs. Zo beschrijft Leygraaf het volgende in haar stuk: Welke Burger als deel van subjectificatie:

'Deelnemers aan het onderwijsproces oefenen in en stimuleren tot het participeren in de agonistische strijd waarbij de ander niet als te vernietigen tegenstander wordt gezien, maar als ander wiens ideeën te verdedigen we geenszins zullen betwisten.' (Leygraaf, December 2014, p. 72)

De kinderen worden met deze werkvorm uitgedaagd om samen met de ander tot een win-winsituatie te komen. Ze moeten dus oor hebben voor elkaar en zoals Leygraaf schrijft de ideeën van de ander niet betwisten. Als de kinderen dit kunnen dan komen ze tot een goede oplossing.

Werkvorm: Speel het na, conflicten

Voordat je deze werkvorm in de klas kunt doen is het van belang dat je alle meidenvenijn karakters hebt geïntroduceerd. Deze werkvorm hangt samen met het vak; Drama. Alma beschrijft in zijn stuk: De virtuele verbeelding (Alma, 2008) dat kinderen hun verbeelding kunnen vergroten door het spelen van rollenspelletjes. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die veel oefening hebben in dergelijke rollenspelletjes, grotere sociale vermogens hebben dan kinderen die deze oefening niet hebben gehad. De kinderen die het wél hebben gehad hebben meer inzicht in innerlijke processen bij anderen. Zij hebben geleerd zich in de situatie waarin een ander zich bevindt voor te stellen en kunnen voorspellen wat diegene zijn handelingen of uitingen zullen zijn. (Alma, 2008, p. 4)

Voor deze werkvorm heb je de lesbrief: Speel het na, conflicten nodig. Daarnaast heeft u ook de dramakaarten nodig. U kunt deze lamineren zodat de kinderen deze kunnen gebruiken. Deze kaarten worden gebruikt om de rollen aan te tonen bij de kinderen. Niet alleen tijdens deze werkvorm kunt u de dramakaarten gebruiken. Ook als er een keer een conflict ontstaat die de kinderen niet zelf kunnen oplossen kunt u de kaarten erbij pakken en de kinderen het laten naspelen. De kinderen hebben er na deze werkvorm mee geoefend en kunnen door het na te spelen met de hele klas nadenken over een goede oplossing.

Werkvorm: Speel het na, conflicten

Deze werkvorm richt zich op de verschillende karakters van het meidenvenijn. Het is lastig om dit samen met de jongens te doen. U kunt ervoor kiezen om de jongens mee te laten doen en hun te laten focussen op de petten van DVS in plaats van op de karakters van het meidenvenijn. Je kunt ze soortgelijke opdrachten geven gericht op conflicten uit DVS.

Voor deze werkvorm heb je de lesbrief: speel het na, conflicten nodig. En de dramakaarten voor de karakters. Deze zijn te vinden onder de benodigdheden in de methode.

Het blijft een drama les. Een goede aanvulling voor een drama les als deze is een bepaald doel waar je op gaat letten. Voor deze les zal dat zijn: Ik kan mijn gezichtsuitdrukking gebruiken om een emotie te laten

Tips bij het geven van drama

- ♥ Bespreek het dramadoel van tevoren. Daar gaan we aan werken tijdens deze les.
- ♥ Loop nooit door de kinderen heen als zij aan het oefenen zijn, dit kan ervoor zorgen dat de kinderen minder vrij zijn.
- ♥ Als de kinderen moeten lachen, zet ze dan op pauze en laat ze daarna weer serieus verder gaan.
- ♥ Het kan heel motiverend zijn voor de kinderen om zelf als leerkracht een voorbeeld te geven. Denk hierbij zelf ook aan het van dramadoel de les.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

Volgens Alma in zijn stuk: De virtuele wereld (Alma, 2008) heeft het spelen van rollenspellen grote invloed op de verbeelding van de kinderen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die veel oefening hebben in dergelijke rollenspelletjes, grotere sociale vermogens hebben dan kinderen die deze oefening niet hebben gehad. De kinderen die het wél hebben gehad hebben meer inzicht in innerlijke processen bij anderen. Zij hebben geleerd zich in de situatie waarin een ander zich bevindt voor te stellen en kunnen voorspellen wat diegene zijn handelingen of uitingen zullen zijn.

Blok 3: Verplaatsen in een ander

(We hebben oor voor elkaar, DVS blok 3)

Inhoud blok 3

In dit blok leren de kinderen belangrijke communicatieve vaardigheden in de methode van DVS. Ook leren ze hoe je je kunt verplaatsen in het gezichtspunt van een ander. En hoe je een verschil van mening kunt overbruggen. In les 19 van DVS gaan de kinderen aan de gang met het gezichtspunt. Deze les gaat vooral weer in op dagelijkse conflicten of meningsverschillen. Toch kun je ook hier weer verschillende meidenvenijn situaties aan kaarten met de kinderen.

Tips voor het verplaatsen in een ander

Zoals al eerder genoemd zijn rollenspellen een hele geschikte werkvorm om de narratieve verbeelding van de kinderen te stimuleren. Daarom is het heel handig om tijdens dit blok nog meer te gaan oefenen met de rollenspellen. Tijdens blok 2 hebben de kinderen al geoefend met het laten zien van hun emoties tijdens een rollenspel. Hier kan je weer verder mee gaan tijdens dit blok. Zo kunnen de kinderen ook goed zien wat het met de ander doet.

Werkvorm voor het verplaatsen in een ander

Van tevoren heb je als het goed is les 19 gedaan met de kinderen uit DVS. Deze les ga je nog een keer herhalen maar dan met situaties die te maken hebben met meidenvenijn. De kinderen hebben door DVS geleerd over hoe je jezelf op verschillende manieren kunt uiten naar iemand. Deze les gaat daar weer mee verder. Het is handig om ook voor deze werkvorm weer de drama kaarten te gebruiken zodat de kinderen goed weten welke rol ze hebben als ze voor de klas staan.

Werkvorm: In de schoenen van een ander

Voor deze werkvorm kunt u eerst weer even terugblikken op de les van DVS. Het is handig om ook de petten en de dramakaarten bij de hand te hebben. Verder moeten er weer twee paar voetzolen op de grond liggen voor aan de klas.

- ♥ Vertel de kinderen dat jullie weer een aantal situaties gaan bekijken vanuit verschillende gezichtspunten.
- ♥ Haal de voorkennis op van de vorige drama les. Wat hebben we toen geoefend? Het laten zien van emoties door middel van je gezichtsuitdrukking. Laat de kinderen dit oefenen door alle kinderen verschillende emoties te laten zien. Bijvoorbeeld: Laat zien dat je heel boos bent. Laat zien dat je heel bang bent.
- ♥ Haal de petten en de dramakaarten erbij. Herhaal wat de verschillende petten ook alweer zijn en welke karakters we ook alweer hadden.
- ♥ Speel met de kinderen verschillende situaties na. Gebruik hierbij de dramakaarten voor de meisjes en de petten voor de jongens. **De situaties zijn te vinden onder benodigheden onder de lesbrief: in de schoenen van een ander.**
- ♥ Vraag steeds: *Wat gebeurt er hier? Wat vond ...? Wat vond ik? Laat de een zijn/haar gezichtspunt uitleggen en daarna de ander. Is dit een conflict? Is dit een misverstand? Hoe had ... af ik anders kunnen reageren? Hoe kun je het nu nog oplossen?* Laat de kinderen het opnieuw spelen waarbij één van de twee anders reageert dan de eerste keer.
- ♥ Herhaal: *Jouw gezichtspunt kan dus heel anders zijn dan die van iemand anders. Toch is het belangrijk om na te denken over welke emotie je laat zien. Als iemand boos doet tegen jou hoef je niet meteen boos terug te doen.*

Tips

- ♥ Bespreek het dramadoel van tevoren. Daar gaan we aan werken tijdens deze les.
- ♥ Het kan heel motiverend zijn voor de kinderen om zelf als leerkracht een voorbeeld te geven. Denk hierbij zelf ook aan het van dramadoel de les.
- ♥ Laat de kinderen in tweetallen bespreken hoe zij het conflict zouden oplossen. Hierbij kun je weer random geselecteerde tweetallen maken zodat verschillende kinderen met elkaar samenwerken.

Kritisch burgerschapsonderwijs?

Volgens Alma in zijn stuk: De virtuele wereld (Alma, 2008) heeft het spelen van rollenspellen grote invloed op de verbeelding van de kinderen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die veel oefening hebben in dergelijke rollenspelletjes, grotere sociale vermogens hebben dan kinderen die deze oefening niet hebben gehad. De kinderen die het wél hebben gehad hebben meer inzicht in innerlijke processen bij anderen. Zij hebben geleerd zich in de situatie waarin een ander zich bevindt voor te stellen en kunnen voorspellen wat diegene zijn handelingen of uitingen zullen zijn

Blok 4: Vriendschap en diversiteit in de groep

(We zijn allemaal anders, DVS blok 6)

Inhoud blok 4

Ik heb ervoor gekozen om de blokken 4 en 5 over te slaan van DVS. Dit omdat deze blokken niet relevant zijn voor de aansluiting bij het meidenvenijn. Ik vind dat blok 6 wel een heel mooi blok is om aan de slag te gaan met het meidenvenijn. De kinderen leren in dit blok dat iedereen verschillend is in de klas en dat dit niet erg is. Ik mis in DVS een deel over vriendschap. Ik vind dit bij meidenvenijn wel heel belangrijk omdat bijvoorbeeld een Wannabe niet een goed beeld heeft van wat vriendschap is. Als zij dit wel heeft dan wil ze misschien helemaal niet meer met de koningin en de hofdame optrekken. Dit blok gaat aan de slag met wat vriendschap inhoudt en wat de verschillen zijn in de groep. In blok 6 van DVS maken de kinderen als afsluiting een werkstuk over elkaar, dit vind ik een hele goede werkvorm dus neem dit ook zeker mee in de klas.

Tips voor vriendschap diversiteit in de groep

De kinderen hebben veel geleerd het afgelopen schooljaar. Toch mist er een deel over vriendschap. We beginnen dit blok met een extra les naast DVS over vriendschap. Hiervoor kun je de werkvorm: Vriendschap gebruiken.

Daarnaast heeft DVS heel vele goede lessen over de diversiteit in de groep. Om hier nog extra mee aan de slag te gaan en ook in te gaan op de heftigere verschillen in de groep kunt u de werkvorm: Over de streep doen in de klas.

Om de kinderen nog meer te leren over vriendschap, pesten en anders zijn kunt u gedurende dit blok voorlezen uit het boek: Dummie de mummie en de gouden scarabee (Menten, 2009). Aan de hand van elk hoofdstuk kunt u verschillende vragen stellen en activiteiten doen met de kinderen. Hier kunt u de werkvorm: Dummie de mummie en zijn vrienden? Voor gebruiken.

Werkvormen voor vriendschap en diversiteit in de groep

Je kunt zelf beslissen wanneer je begint met de eerste werkvorm: vriendschap tijdens het laatste blok van DVS. Het is voor het meidenvenijn een mooie toevoeging voor het einde van het schooljaar. Daarna heb ik een werkvorm om de verschillen in de klas nog duidelijker en bespreekbaarder te maken. Dit kun je doen aan de hand van de werkvorm: Over de streep. Met deze werkvorm kun je als leerkracht makkelijk zelf beslissen wat je wel en wat je niet wilt aankaarten in de groep. Tot slot is er een leuke werkvorm die het gehele blok kan worden gedaan aan de hand van het boek Dummie de mummie. Per hoofdstuk kun je gesprekjes houden met de kinderen.

Werkvorm: Vriendschap

Werkvorm: Over de streep

Deze werkvorm is goed om in te zetten als je wilt dat de kinderen meer respect voor elkaar krijgen doordat ze persoonlijke dingen ontdekken over elkaar. Deze werkvorm kan zo heftig zijn zoals je het zelf wilt maken.

- ♥ Vertel de kinderen dat jullie vandaag over de streep gaan doen. Leg uit dat je bepaalde dingen gaat vragen, als de kinderen dit herkennen dan lopen ze

Werkvorm: Over de streep

Werkvorm: Dummie de Mummie

Deze werkvorm is heel makkelijk om in te zetten als je de kinderen meer wilt leren over vriendschap. Je kunt het boek gemakkelijk voorlezen en elke dag een aantal vragen stellen bij elk hoofdstuk. Dit kan makkelijk tussendoor tijdens bijvoorbeeld het eten en drinken.

Het boek wat je hiervoor gebruikt is: Dummie de mummie en de gouden scarabee. Bij acht hoofdstukken kun je verschillende vragen stellen aan de kinderen.

H1: Gastvrij zijn

Wat zou jij doen als je een mummie in je huis vond? Zou je hem houden? Ken je verhalen voer onderdak bieden aan anderen?

H2: Eerlijk zijn

Moet je altijd eerlijk zijn tegen je vrienden? Op welke momenten wel en op welke momenten is het beter niet helemaal de waarheid te vertellen?

H3 & H4: Jaloezie

H3. Goos moet zijn vader nu delen met Dummie. Mag je jaloers zijn op een vriend of ben je dan geen echte vriend?

H4. Friek heeft geen zin om Dummie toe te laten op school. Heeft ze gelijk of zou ze eerst even verder moeten informeren? Als er een nieuw kind in de klas komt? Sta jij daar dan voor open?

H5: Pesten

Ebbie neemt het op voor Dummie. Dat is wat echte vrienden doen, maar het is vaak wel lastig. Zou je dat zelf durven? Hoe zou jij het aanpakken?

H6: Vertrouwen

Goos en Klaas nemen meester Krabbel in vertrouwen. Heb jij iemand die je kunt vertrouwen en die je zo'n groot geheim zou durven vertellen? Aan wie zou je dat dan vertellen? Wanneer vertrouw je iemand echt?

H7: Vriendschap

Vergelijk de twee vriendschappen: Goos-Ebbie-Dummie aan de ene kant en Lissy-Anne-Lies aan de andere kant. Ben jij trouw aan je vrienden of vind je jezelf belangrijker? Wat is belangrijk in een vriendschap?

H8: Kameraden

Dummie overwint. Vaak willen mensen bevriend zijn met succesvolle of beroemde mensen. Hoe zal Anne-Lies nu tegen Dummie gaan doen? Wat zou jij zelf doen?

Kritisch burgerschapsonderwijs?

De kinderen denken na over verschillende aspecten van de maatschappij en hoe ze om gaan met de mensen daarin. Ze denken na over verschillen en over hoe zij anderen hierin kunnen helpen. Hierbij gebruiken de kinderen hun narratieve verbeelding weer veel. Ze denken na hoe het voor iemand anders kan zijn en verplaatsen zich veel in een ander. Daarbij kijken ze ook kritisch naar zichzelf.

Benodigdheden

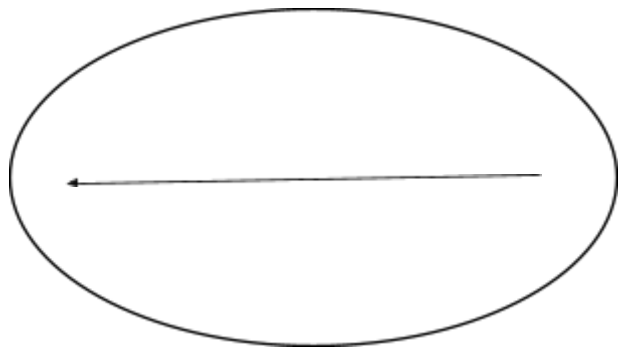
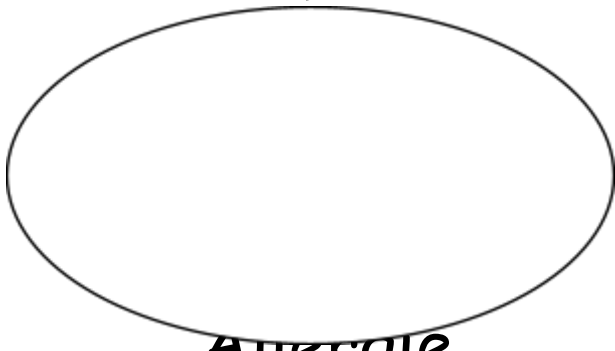
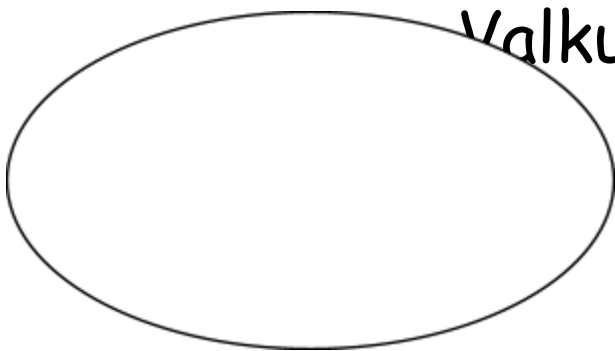
- ♥ Werkblad: Mijn kwaliteiten
- ♥ Werkblad: Roze Roddels
- ♥ Vraagkaarten, werkvorm: Wie zijn wij?
- ♥ Praat het uit kaart
- ♥ Roze Tips kaart
- ♥ Lesbrieft: Speel het na, conflicten
- ♥ Dramakaarten
- ♥ Lesbrieft: In de schoenen van een ander

Werkblad: Mijn kwaliteiten

Naam:

Kwaliteit

Valkuil

Anergie

Uitdaging

Werkblad: Roze Roddels

Naam:

Roddelen + Wat maakt roddelen leuk?	Roddelen - Wat maakt roddelen vervelend?

Werkblad: Roze Roddels

Naam:

Roddelen + Wat maakt roddelen leuk?	Roddelen - Wat maakt roddelen vervelend?

Vraagkaarten, Werkvorm: Wie zijn wij?

De Koningin

De koningin heeft veel meisjes om haar heen. Deze meisjes doen wat zij zegt. Vaak doen ze samen vervelende dingen tegen andere meisjes in groep zoals: roddelen, geheimen houden, pesten, buitensluiten en nog meer andere dingen. Dit is heel vervelend voor de andere meisjes in de groep.

Vragen:

- ♥ Sluit je wel eens anderen buiten? Hoe denk je dat dit voor de ander is?
- ♥ Maak je andere meisjes wel eens verdrietig of bang?
- ♥ Roddel je wel eens over anderen? Hoe denk je dat dit voor de ander is?
- ♥ Ga je om met de meisjes die niet in jouw groepje horen? Waarom niet?
- ♥ Hoe kun je ervoor zorgen dat niemand zich verdrietig of bang voelt?
- ♥ Kun je iets aardigs doen voor een meisje uit de klas? Wanneer ga je dat doen?

RozeTip:

Ik ga goed nadenken over welke gevolgen mijn acties hebben. Hoe is het voor een ander? Hoe zou ik het zelf graag willen?

De Hofdames

De hofdames zijn de beste vriendinnetjes van de koningin. De koningin en de hofdames doen alles samen. Vaak willen de hofdames helemaal geen vervelende dingen doen maar zijn ze bang dat zij anders worden buitengesloten.

Vragen:

- ♥ Wat is er zo leuk aan het groepje waar je bij hoort?
- ♥ Ben je het eens met hoe de meisjes in jouw groepje zich gedragen?
- ♥ Wat wil je eigenlijk zelf?
- ♥ Maak je andere meisjes verdrietig of bang?
- ♥ Kun je iets aardigs doen voor een meisje uit de klas? Wanneer ga je dat doen?
- ♥ Ga je om met de meisjes die niet in jouw groepje horen? Waarom niet?

RozeTip:

Ik ga goed nadenken voor mijzelf. Wat zou ik zelf fijn vinden? Wil ik eigenlijk wel meelopen met de rest?

Wannabe

De Wannabes willen er ook heel graag bij horen, het lukt ze alleen niet helemaal. Ze doen alles wat de koningin hen vraagt, ook als ze het zelf helemaal niet leuk vinden. Het is jammer dat ze niet meer omgaan met de meisjes die eigenlijk veel leuker tegen ze doen.

Vragen:

- ♥ Hoe aardig zijn de populaire meisjes voor elkaar?
- ♥ Hoe aardig zijn ze voor de andere meisjes?
- ♥ Hoe aardig zijn ze voor jou?
- ♥ Zijn zij wat je je bij een vriendin voorstelt
- ♥ Vraag je eens af: 'Bij wie in de klas voel ik me fijn, veilig of vertrouwd?'

RozeTip:

Ik ga meer om met de kinderen bij wie ik me prettig voel. Ik ga met hen samenwerken, spelen en afspreken.

De Omstanders

Dit zijn de kinderen die eigenlijk weinig met het meidenvenijn te maken hebben. Toch komen ze vaak niet op voor de kinderen die gepest worden, dit is heel jammer. Vaak zijn ze bang dat zij anders worden gepest, dit hoeft natuurlijk helemaal niet!

Vragen:

- ♥ Lach je wel eens mee als er iets vervelends gebeurt tegenover het mikpunt-meisje?
- ♥ Kom je wel eens op voor het mikpunt-meisje?
- ♥ Heb je wel eens het mikpunt-meisje getroost?
- ♥ Vertel je het aan de juf of meester als er iets vervelends in de klas gebeurt? Haal je hulp?
- ♥ Ben je bang om dan ook gepest te worden?
- ♥ Heb je wel eens nagedacht om samen te gaan spelen met het mikpunt-meisje en zelf leuke meiden te gaan opzoeken?

RozeTip:

Als ik zie dat er iemand gepest wordt dan ga ik of helpen of haal ik iemand die mij kan helpen. Ik probeer weg te gaan van vervelende meisjes en ga opzoek naar gezellige meisjes om mee samen te werken, te spelen en af te spreken.

Het mikpunt-meisje

Het mikpunt-meisje is het meisje die het meeste gepest wordt door de koningin en haar hofdames. is heel vervelend voor haar. Vaak vergeet het mikpunt-meisje dat ze sterk in haar schoenen mag staan en ook voor zichzelf op mag komen!

Dit

Vragen:

- ♥ Hoe laat je merken dat je iets niet leuk vindt?
- ♥ Praat je met juf of meester als er iets vervelends in de klas gebeurt?
- ♥ Gebruik je de manier: Stop hou op! - Loop door - Praat? Werkte dit?
- ♥ Hoe sta je als er iets vervelends gebeurt? Laat zien dat je sterk in je schoenen staat!

RozeTip:

Ik ben ook bijzonder, ik kan voor mezelf opkomen en ik laat zien dat ik sterk in mijn schoenen sta. Dit kan ik doen door:

- Loop, sta of zit met je hoofd rechtop.
- Houd je schouders breed.
- Houd je rug recht.
- Zet je voeten stevig naast elkaar op de grond.
- Kijk de bazige meisjes aan zonder dat je laat merken dat je bang of verdrietig bent.
- Zeg de meisjes gedag, ook de bazige meisjes.
- Lach niet als er valse grapjes over jou gemaakt worden.

Praat het uit:

1. STOP! Ben je rustig? Nog niet? Eerst afkoelen. Tel tot tien.
2. Zet je gele pet op. Zeg wat jij wil. Luister naar wat de ander wil.
3. Bekijk samen bij de Roze Tips kaart waar het fout is gegaan.
4. Probeer samen een win-win oplossing te vinden.
5. Geef elkaar een hand en spreek af wat jullie de volgende keer anders gaan doen.

Meidenvenijn

Roze Tips:

- ♥ Verplaats je in een ander. Hoe voelt zij zich?
- ♥ Maak andere meisjes blij, niet verdrietig of bang.
- ♥ Speel niet de baas maar speel samen.
- ♥ Lach MET elkaar niet OM elkaar.
- ♥ Help elkaar.
- ♥ Geef complimentjes.
- ♥ Haal diep adem en tel tot 10 als je ongeduldig of boos bent.
- ♥ Reageer niet af op andere meisjes.
- ♥ Luister ook naar andere meisjes en houd zelf je mond.
- ♥ Stop als een ander meisje je dat vraagt.
- ♥ Stop met buitensluiten, roddelen, geheimen doorvertellen.
- ♥ Stop met schelden, bijnamen geven. Schelden doet zeer.
- ♥ Stop met gemene 'grapjes', die zijn niet leuk.
- ♥ Zeg sorry tegen de meisjes die je gemeen hebt behandeld.

Lesbrief: Speel het na, conflicten

Groep 5

Werkvorm: Acteerspel

Activiteit: De kinderen spelen bepaalde conflicten na en bedenken hoe je hierop kan reageren.

Benodigdheden: Dramakaarten van de karakters, de drie petten van DVS

Inleiding:

De groep zit in hoefijzer opstelling. Vertel dat jullie deze les gaan acteren. Benadruk dat jullie vandaag als doel hebben: Ik kan met mijn gezichtsuitdrukking een bepaalde emotie laten zien. Doe dit een keer voor. Vertel ook dat jullie vandaag conflicten gaan naspelen. Daarvoor hebben we de dramakaarten van de karakters voor de meisjes en de petten voor de jongens. Bespreek de karakters nogmaals en de petten ook nog een keer.

Warming up: In tweetallen

De groep zit in tweetallen op de grond verspreid over het lokaal. Ze bepalen wie A en wie B is.

Geef als instructie: *Jullie krijgen straks spelopdrachten, deze voer je uit zonder contact te maken met de andere tweetallen. A is in dit geval de koningin, ze wil niet dat B het mikpunt meisje met haar en haar vriendinnen meespeelt. De emotie van A is dus boos en de emotie van B is verdrietig.*

Doe dit een keer met een kind voor en laat de kinderen dit daarna zelf uitspelen.

Geef als instructie: *We gaan dit nog een keer doen. A is nu het mikpunt-meisje ze is verdrietig. B is nu een omstander zij heeft dit gezien en gaat A troosten. De emotie van A is verdrietig en de emotie van B is bezorgd.*

Instructie:

De groep zit weer in hoefijzer opstelling. Benoem welke goede dingen je net hebt gezien. Waren er kinderen met goede gezichtsuitdrukkingen? Waren er kinderen die heel goed met elkaar hebben gecommuniceerd?

Vertel dat er in de klas wel eens conflicten ontstaan onder de meiden die heel vervelend kunnen zijn. Jullie gaan dit naspelen. Eerst gaan we het naspelen op een niet zo leuke manier en daarna gaan we met de hele groep bespreken hoe we dit kunnen oplossen. Speel de volgende scenario's:

1. *De koningin en een hofdame zijn aan het roddelen en lachen over het mikpunt meisje. Het mikpunt meisje durft er niks van te zeggen en is erg verdrietig. **Vraag de kinderen: Wat kunnen we hier nu aan doen? Hoe zou het mikpunt meisje zich nu voelen? Laat nu een omstander helpen, of een jongen met een gele pet. Vraag de kinderen: Is het conflict nu opgelost? Hoe heeft diegene dat voor elkaar gekregen? Hoe zou het mikpunt-meisje zich nu voelen?***
2. *De koningin en haar hofdame spelen samen een spel. De Wannabe wil heel graag meedoen maar de koningin en haar hofdame doen heel gemeen tegen haar. Aan de andere kant zit een groepje omstanders ook gezellig een spelletje te spelen met elkaar. **Vraag de kinderen: Wat kunnen we hier nu aan doen? Hoe zou de Wannabe zich nu voelen? Laat een van de omstanders aan de Wannabe vragen of ze niet liever met hun mee zou willen doen. Ze gaat gezellig meedoen met de andere kinderen. Vraag de kinderen: Is het conflict nu opgelost? Hoe heeft diegene dat voor elkaar gekregen? Hoe zou de koningin en de hofdame zich nu voelen? Hoe zou de Wannabe zich nu voelen?***

3. *Er is een groepschat gemaakt op Whatsapp. De koningin, een hofdame, een omstander, een jongen met een rode pet zitten erin. De hele klas zit erin behalve het mikpunt-meisje. De kinderen zijn gezellig met elkaar aan het kletsen, het mikpunt-meisje kan er niet aan meedoen. **Vraag de kinderen: Wat kunnen we hier nu aan doen? Hoe zou het mikpunt-meisje zich nu voelen?** Laat een omstander in het spel komen, laat haar het mikpunt-meisje troosten. Laat ook een jongen met een gele pet in het spel komen. Laat hem opkomen voor het mikpunt-meisje.*

Let bij het spelen van deze scenario's op de gezichtsuitdrukking van de kinderen en bespreek dit ook steeds met ze. Misschien kunnen de kinderen zelf nog wat scenario's bedenken om uit te spelen.

Tot slot:

Bespreek met de kinderen welke vervelende dingen er wel eens gebeuren in de klas. We hebben er nu een paar na gespeeld. Weten jullie nu wat jullie moeten doen als er zoiets gebeurt? Evalueer met de kinderen op het dramadoel. Kon iedereen goed zijn/haar gezichtsuitdrukking gebruiken?

Dramakaarten

De Koningin

Dramakaarten

De Hofdame

Dramakaarten

Wannabe

Dramakaarten

De Omstanders

De omstander

Dramakaarten

Het mikpunt-meisje

Het mikpunt
meisje

Lesbrief: In de schoenen van een ander

Groep 5

Werkvorm: Acteerspel

Activiteit: De kinderen spelen bepaalde conflicten na en bedenken hoe je hierop kan reageren vanuit verschillende gezichtspunten.

Benodigdheden: Dramakaarten van de karakters, de drie petten van DVS

Inleiding:

Herhaal met de kinderen wat jullie met DVS les hebben gedaan met de schoenzolen. Herhaal wat we tijdens de vorige drama les hebben gedaan. Waar hebben we toen aan gewerkt? Nu gaan we weer verder oefenen met het uitdrukken van emoties. Herhaal tot slot nog even wat gezichtspunten zijn.

Warming-up, individueel

Oefen nog even kort met het herhalen van de emoties. De kinderen kunnen gewoon aan hun tafel zitten. Vraag de kinderen: Laat zien dat je heel boos bent. Laat zien dat je heel bang bent. Geef de kinderen ondertussen ook complimenten. Herhaal zo een aantal emoties die de kinderen kennen.

Kern:

Vertel dat jullie nu weer aan de slag gaan met de schoenzolen. Vertel dat jij als leerkracht steeds de eerste situatie verteld en dan spelen twee kinderen deze na. Daarna gaan de kinderen in tweetallen bedenken hoe één van de twee anders kon reageren en spelen we het nog een keer na.

De situaties die jullie kunnen naspelen zijn:

1. Situatie:

De koningin en een **Wannabe** staan op de voetzolen. **De Wannabe** wil graag meespelen met het spelletje van de koningin.

Gezichtspunt:

De koningin: Reageert geïrriteerd, het is toch logisch dat wij even met z'n tweeën bezig zijn? Laat ons met rust we zijn net zo lekker bezig. Nee je mag niet meedoen! (Emotie: Geïrriteerd)

Wannabe: Reageert doordat de koningin zo raar reageert boos terug., Ze begint boos te worden en er ontstaat een conflict. Waarom kan zij niet gewoon ook even meespelen? Ze snapt het niet. (Emotie: Boos)

Bespreek met de kinderen wat de verschillende gezichtspunten waren in dit stukje. Laat de kinderen nadenken over hoe beide meiden anders kunnen reageren zodat er géén conflict hoeft te ontstaan.

1. Oplossing:

De koningin: Blijf rustig en bedenk dat zij het verkeerd had kunnen zien. Ze weet niet dat jullie een spelletje doen die leuker is met 2 kinderen. Vertel rustig dat jullie liever even samen spelen en dat ze een andere keer weer mee kan doen. (Emotie: blij, rustig)

Wannabe: Blijft nu ook rustig omdat de koningin normaal iets verteld. Het is jammer maar je probeert het vanuit haar gezichtspunt te begrijpen. Je gaat opzoek naar iemand anders om gezellig mee te spelen. (Blij, rustig)

Bespreek met de kinderen dat het uiten van je emoties en het rustig blijven dus heel belangrijk kan zijn voor iemand ander zijn/haar reactie.

2. Situatie:

Het mikpunt-meisje laat per ongeluk al haar spullen in de klas vallen. **De koningin** maakt er een vervelende opmerking over waardoor alle **omstanders** moeten lachen.

Gezichtspunt:

Het mikpunt-meisje: Wat vervelend dat iedereen mij uitlacht, het ging per ongeluk. Ik zeg er maar niks van want dan wordt het misschien nog erger. (Emotie: bang, verdrietig)

De omstanders: Iedereen moet lachen dus ik lach er ook om. Het meisje vindt het vast niet erg want ze gaat gewoon door. (Emotie: lacherig) *Kan gespeeld worden door een jongen met eerst een blauwe pet.*

Bespreek met de kinderen wat de verschillende gezichtspunten waren in dit stukje. Laat de kinderen nadenken over hoe beide meiden anders kunnen reageren zodat er géén conflict hoeft te ontstaan.

2. Oplossing

Mikpunt-meisje: Laat horen als je iets niet leuk vindt. Vertel dat het per ongeluk ging en dat je het vervelend vindt om uitgelachen te worden. Je mag voor jezelf opkomen! (Emotie: moedig)

De omstanders: Je ziet dat het meisje het niet leuk vindt, je hoeft niet mee te lopen met de rest van de klas en mee te lachen. Kom voor elkaar op, vertel dat het niet leuk is om er een opmerking over te maken en zorg dat je voor haar opkomt. (Emotie: moedig) *Kan gespeeld worden door een jongen met nu een gele pet.*

Bespreek met de kinderen dat ook als je iets niet leuk vindt het niet altijd duidelijk is voor anderen met een ander gezichtspunt. Zo weten ze dus ook niet als ze voor je op moeten komen. Als ze dit wél weten dan kunnen ze wél voor je opkomen!

Tot slot:

Bespreek met de kinderen hoe belangrijk het is dat je nadenkt hoe jouw gedrag voor iemand anders kan overkomen. Misschien komt het heel anders over dan dat jij zelf had bedoeld. Misschien had je het anders kunnen zeggen en kan je zo een vervelende situatie voorkomen. Dit kun je doen door rustig te blijven en goed na te denken wat je wilt zeggen en hoe je dit het beste kan overbrengen naar de ander. Denk na voordat je iets doet en zegt, tel even tot 10 voordat je een boze reactie geeft!

Bibliografie

- Alma, H. (2008, maart 21). *De virtuele wereld als uitdaging voor de verbeelding*. Opgeroepen op februari 27, 2012, van <http://www.hvo.nl/HVO/vorming/evenementen+en+projecten/Over+internet+en+identiteit+relaties+zingeving+en+verbeelding.htm>
- Leo Pauw, J. v. (2011). *De Vreedzame School, Democratie moet je leren!* Maartensdijk, Utrecht , Nederland: Eduniek.
- Leygraaf, M. (December 2014). *Welke burger? Waarom Burgerschapsonderwijs kritisch dient te zijn*. Waardenwerk.
- Menten, T. (2009). *Dummie de mummie en de gouden scarabee*. van Goor.
- Nussbaum, M. C. (1997). *Cultivating Humanity, A Classical Defense Of Reform In Liberal Education*. Cambridge, MA and London: Harvard University Press.
- Nussbaum, M. C. (2011, September 4). *Not for Profit*. Opgeroepen op September 10, 2011, van Tweede van Eeden lezing: <http://www.isvw.nl/nl/nussbaum/>; www.moniqueleygraaf.com/Publications
- Visser, A. (November, 2018). *Meidenvenijn in het basisonderwijs, preventie en aanpak*. Amsterdam: Uitgeverij Pica.